

Το Τεχνολογικό Πολιτιστικό Πάρκο Λαυρίου

Κ. Ι. Παναγόπουλος
Ομότιμος Καθηγητής ΕΜΠ
Γενικός Διευθυντής ΤΠΠΑ

Το θέμα ίδρυσης "πάρκου τεχνολογίας" από το ΕΜΠ ετέθη, για πρώτη φορά, κατά την τριετία 1986-9. Η Σύγκλητος συζήτησε αναλυτικά το θέμα, δεν μπόρεσε όμως την συγκεκριμένη εκείνη εποχή, να καταλήξει σε θετική πρόταση.

Η δεύτερη φορά που ετέθη θέμα ίδρυσης "πάρκου τεχνολογίας" από το ΕΜΠ ήταν τον Οκτώβριο του 1991. Επρόκειτο για την υιοθέτηση από την πλευρά του Ιδρύματος αναλύσεων και προτάσεων που είχαν επεξεργασθεί άλλοι φορείς του ευρύτερου δημόσιου τομέα. Οι προτάσεις αυτές αφορούσαν στη διάσωση και αποκατάσταση του μεταλλευτικού - μεταλλουργικού συγκροτήματος της Γαλλικής Εταιρείας Μεταλλείων Λαυρίου (ΓΕΜΛ) και είχαν αρχίσει να διαμορφώνονται από τα μέσα του 1977 όταν για πρώτη φορά η ΓΕΜΛ δήλωνε την πρόθεσή της να περιορίσει τις μεταλλευτικές της δραστηριότητες.

Επομένως η πρόταση για την ίδρυση "πάρκου τεχνολογίας" από το ΕΜΠ προέκυψε εμμέσως αφού κύριο αίτημα ήταν η διάσωση και αποκατάσταση του συγκροτήματος της ΓΕΜΛ. Η πρόταση για την ίδρυση "πάρκου τεχνολογίας" ικανοποιούσε την βασική απαίτηση για χρηματοδότηση από την ΕΕ. Οποιαδήποτε πρόταση διάσωσης και αποκατάστασης του συγκροτήματος της ΓΕΜΛ, για να τύχει χρηματοδότησης από την ΕΕ έπρεπε να ικανοποιεί την απαίτηση οικονομικής αυτοδυναμίας της νέας χρήσης.

Η έννοια του "Τεχνολογικού Πολιτιστικού Πάρκου Λαυρίου" (ΤΠΠΑ) όπως σήμερα παρουσιάζεται, έχει προκύψει από την επεξεργασία ποικιλίας προτάσεων που είχαν αφετηρία την αναγνώριση της μεγάλης τεχνολογικής, εκπαιδευτικής, ερευνητικής και πολιτιστικής αξίας του χώρου, των εγκαταστάσεων της ΓΕΜΛ και της ευρύτερης Λαυρεωτικής.

Η πρόταση την οποία αποφάσισε να προωθήσει το ΕΜΠ είχε ως εξής:

Να αποκατασταθούν τα κτίρια και οι εγκαταστάσεις της "Γαλλικής Εταιρείας Μεταλλείων Λαυρίου" και ως νέα χρήση να ιδρυθεί "πάρκο τεχνολογίας" και "μουσείο τεχνολογίας".

Στη διαμόρφωση των συνθηκών για την διάσωση των εγκαταστάσεων της και τη διατύπωση της παραπάνω πρότασης κύριο ρόλο είχαν καθηγητές του Ιδρύματος από τα Τμήματα Μηχανικών Μεταλλείων Μεταλλουργών και Αρχιτεκτόνων.

Αν θελήσει κανείς να δει, από κοντά και με προσοχή τη λογική σειρά των γεγονότων θα παρατηρήσει ότι στην πραγματικότητα αυτό που συμβαίνει είναι εισαγωγή καινοτομίας από το ΕΜΠ στη λειτουργία του χώρου και των εγκαταστάσεων της ΓΕΜΛ.

Ήταν γνωστό ότι από τη δεκαετία του 1970 η κατάσταση στην οποία είχε περιέλθει η επιχείρηση ήταν αδιέξοδη. Η διοίκηση ΓΕΜΛ για τις δύσκολες περιστάσεις είχε υιοθετήσει, ως πάγια τακτική, τη στρατηγική αρχή για αυτοανανέωση. Με την αρχή αυτή είχε κατορθώσει να λειτουργήσει την επιχείρηση για πάνω από 110 χρόνια. Όμως η εφαρμογή καινοτομιών αυτοανανέωσης για την έξοδο από τη συγκεκριμένη κρίση της δεκαετίας του 1970 φαίνεται ότι είχε φτάσει στα όριά της. Και η αρχή αυτή είχε εξαντλήσει το δυναμικό της. Η διοίκηση της ΓΕΜΛ αποφάσισε να κλείσει οριστικά την επιχείρηση.

Και αμέσως τέθηκε το ερώτημα: Τι θα γίνει με τους χώρους και τις εγκαταστάσεις της «Γαλλικής»;

Παράγοντες της πόλης αλλά και άνθρωποι του κλάδου που γνώριζαν την αξία του συγκεκριμένου χώρου, αισθάνθηκαν την ανάγκη να αντιδράσουν μπροστά σε μια επερχόμενη καταπάτηση και λεηλασία.

Τα πράγματα είχαν διαμορφωθεί έτσι ώστε το ζητούμενο να μην είναι πλέον η αντιμετώπιση των συνθηκών ή των αλλαγών που δημιουργούσαν τα αδιέξοδα, αλλά η δημιουργία αλλαγών απελευθέρωσης. Ήταν φανερό ότι το θέμα δεν ήταν τόσο στρατηγική για καινοτομίες, αλλά περισσότερο καινοτομία στη στρατηγική. Ο νέος αυτός προσανατολισμός οδήγησε στη διέξοδο, να προταθεί η ίδρυση «πάρκου τεχνολογίας» και «μουσείου τεχνολογίας».

Και αυτό διότι από τη πρώτη στιγμή είχε γίνει φανερό ότι η αποκατάσταση και επανάχρηση του χώρου δεν θα μπορούσε να είναι του τύπου που εφαρμόστηκε για το "Γκάζι". Ούτε βέβαια η επαναλειτουργία της μεταλλουργίας του παρελθόντος.

Το κρίσιμο ερώτημα ήταν αν ο συγκεκριμένος χώρος με το περιεχόμενό του και τη δομή του οδηγούσε σε νέα αυτοδύναμη χρήση. Όχι μια χρήση που να εξυπηρετεί αποκλειστικά την διάσωση. Ούτε μια χρήση που να βελτιώνει την παλιά. Αλλά μια χρήση που να προκύπτει από τον ίδιο το χώρο και ταυτόχρονα να ανταποκρίνεται σε συγκεκριμένο και σύγχρονο κοινωνικό αίτημα. Αν δηλαδή ο ίδιος αυτός δομημένος χώρος έκρυβε στο εσωτερικό του δυνατότητες συνέχειας. Αν δηλαδή μπορούσε να αρθρωθεί με το παρόν.

Επρόκειτο για εκσυγχρονισμό ο οποίος δεν ακολούθησε το δυτικό πρότυπο, αφού μέχρι εκείνη τη στιγμή δεν είχε ιδρυθεί, στις αναπτυσσόμενες δυτικές χώρες, πάρκο τεχνολογίας σε χώρους και εγκαταστάσεις παλαιών βιομηχανιών. Και ακόμη με την υιοθέτηση της πρότασης για την ίδρυση μουσείου μεταλλείας μεταλλουργίας μέσα στο συγκεκριμένο χώρο το τεχνολογικό πάρκο Λαυρίου θα έφερνε στο προσκήνιο από το εγγύτερο και απώτερο παρελθόν ιδέες, σκέψεις, υποθέσεις, όργανα, αντικείμενα, μηχανήματα, ως πεδίο έμπνευσης, ως σημεία αναφοράς, ως εμπειρία τρόπου σκέψης.

Το σκεπτικό και η πρόταση των καθηγητών έγινε δεκτή από την Σύγκλητο του ΕΜΠ (11.10.91) και υπεβλήθη στο Γραφείο του τότε Πρωθυπουργού.

Η πρόταση υιοθετήθηκε από τον Πρωθυπουργό και προωθήθηκαν, με πρωτοβουλία του Ιδρύματος, οι παρακάτω αποφασιστικές ενέργειες:

- Αγορά των εγκαταστάσεων της Γαλλικής Εταιρείας Μεταλλείων Λαυρίου από το Ελληνικό Δημόσιο (ΚΕΔ) (10.07.92)
- Παραχώρηση των εγκαταστάσεων αυτών αρχικά στο ΥΠΠΟ (25.11.92) και στη συνέχεια στο ΕΜΠ (30.12.92) για την εγκατάσταση "πάρκου τεχνολογίας" και "μουσείου τεχνολογίας".
- Κατάρτιση προμελέτης και υποβολή προγράμματος χρηματοδότησης για την ίδρυση πάρκου τεχνολογίας στο Λαύριο από το ΕΜΠ, στην ΓΓΕΤ και στην Περιφέρεια Αττικής.
- Έγκριση της χρηματοδότησης του έργου από την Περιφέρεια Αττικής (04.03.94).
- Κάλυψη της Εθνικής Συμμετοχής από το Υπουργείο Βιομηχανίας (08.11.1994).

- Ίδρυση Συγκλητικής Επιτροπής για την προώθηση του έργου, μέχρι την ολοκλήρωση των διαδικασιών ίδρυσης φορέα ανάληψης του έργου (15.01.1993).
- Ίδρυση Ε.Α.ΔΙ.Π. 10.06.1996 (Φ.Ε.Κ. Αρ.Φύλλου 112)

Δεν είναι τυχαίο ότι η χρηματοδότηση για την ίδρυση του ΤΠΠΑ δεν έγινε από τη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας, την καθ' ύλην αρμόδια υπηρεσία για τεχνολογικά πάρκα, αλλά από την Περιφέρεια Αττικής. Και αυτό τελικά που χρηματοδοτήθηκε δεν ήταν δομές ή υποδομές «πάρκου τεχνολογίας» αλλά αποκατάσταση κτιρίων παραδοσιακής βιομηχανίας. Προσπάθεια δηλαδή περιφερειακής ανάπτυξης σε πεδίο άλλου κλάδου από εκείνο των «πάρκων τεχνολογίας». Δεν μπορούσε να γίνει κατανοητό από τις υπηρεσίες της πολιτείας, τις αρμόδιες για τον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό της χώρας, πως ήταν δυνατόν να προωθηθεί εκσυγχρονισμός επιχειρηματικού χαρακτήρα εκτός δυτικών προτύπων. Η τουλάχιστον προτύπων που, για την ακρίβεια, η προέλευσής τους κρατάει από τη δύση αλλά εν τω μεταξύ έχουν υποστεί παραλλαγές, αφομοιώσεις, μεταλλάξεις και έχουν διαμορφωθεί σε πραγματικότητες που ανταποκρίνονται στις ιδιαιτερότητες του χώρου και της κοινωνίας του Λαυρίου.

Από την πρώτη κίνηση μέχρι σήμερα έχουν περάσει 15 περίπου χρόνια. Αξίζει επομένως τον κόπο να δοθεί μια συνθετική εικόνα για το τί έχει γίνει μέχρι σήμερα.

Οι πίνακες που ακολουθούν παρουσιάζουν την κατάσταση στην οποία βρίσκεται σήμερα το ΤΠΠΑ. Είναι φανερό ότι τα βασικά μεγέθη του αντανακλούν και το χαρακτήρα λειτουργίας του.